

Секція: Історичні науки

Дутканич Віра Сергіївна

студентка кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн

Львівського національного університету імені Івана Франка

м. Львів, Україна

НАСТРОЇ АМЕРИКАНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА У 1945 – 1960-Х РОКАХ: СОЦІАЛЬНА НАПРУГА ЯК ПЕРЕДУМОВА ФЕМІНІСТИЧНОГО РУХУ

XX століття сформувало багато правових засад та соціальних норм для жінок, якими послуговуються і донині. Це сталося завдяки досягненням американських жінок-феміністок, які у другій половині 40-х – середині 70-х рр. XX століття досягнули паритету у соціально-політичному житті поряд з чоловіками.

Фемінізм як ідеологічний рух, починаючи з XIX століття до середини 1970-х років, проходить два етапи розвитку – перший пов'язаний з діяльністю суфражисток, головним завданням яких стало отримання жінками громадянських прав, а інший – з діяльністю феміністок, які бажали отримати рівні можливості у всіх сферах діяльності.

Суспільні настрої повоєнної Америки являли собою великий спектр різних поглядів, ідей та прагнень. США стали найпотужнішою світовою державою, яка відтепер мала змогу забезпечити американців, в міру нових економічних можливостей, багатьма привілеями. Формуванню нових суспільно-політичних трактувань про соціум, людські цінності та, в загальному, життя, сприяло критичне мислення нової молоді.

У XX столітті свобода стає однією з найголовніших цінностей західного світу. Можливість вибору у всіх сферах життя стає одним з найголовніших чинників, яким керуються люди на Заході. 1960-ті роки –

неспокійний час для Америки. Саме тоді розпочалась сексуальна революція, яка запровадила в Америці принцип "нової моральності".

Всі ті частини, з яких вона складалась, згодом, кожна по-своєму, повпливали на формування американської свідомості і, зокрема, свідомості жінок. Насправді, для того, аби досягнути формування феміністичного руху надзвичайно важливо зрозуміти процеси, які передували одній з наймасштабніших революцій, яка повпливала на генерування нового покоління американців – "шістдесятників".

Сексуальна революція – полярна назва процесу змін у суспільній моралі, які розпочались у 1960-х під впливом науково-технічного прогресу та змін у соціальному житті США [1, с. 298]. Вона розпочалась в Америці, де внаслідок демографічного вибуху у 1960-х різко збільшився відсоток представників молодшої вікової групи.

Власне, я можу окреслити декілька факторів, які передували появі сексуальної революції. Перше - це послаблення у XX столітті релігійного впливу у західному світі. Дві світові війни, які пережило суспільство у менш ніж за 50 років докорінно вплинуло на зміну цінностей та пріоритетів американських людей. Журналістка Тетяна Орлова у своїй статті прослідковала цікавий зв'язок, між цими подіями. З середини XX століття у західному світі кардинально міняються пріоритети. На життєвих прапорах мільйонів людей з'явилося нове умовне гасло: "Задовольни свої бажання!" [2]. Авторка статті робить цікавий висновок, що проблеми статі актуалізуються тоді, коли суспільство зіштовхується з принциповими складнощами, які неможливо розв'язати в рамках існуючих норм та настанов. Молодь, як окремий стан (якщо можна так виразитись), з'явилась у XX столітті, як наслідок відсутності потреби дитячої праці. Відтепер збільшується час на здобуття необхідної освіти і, в загальному, підвищується життєвий рівень у західних країнах.

Другий чинник, що вплинув на сексуальну революцію став розвиток ЗМІ, а зокрема – телебачення. Через покращення економічної ситуації у США, середньостатистична американська сім'я на середину 1960-х могла собі дозволити аж – увага – два телевізори! [3, с. 351]. Третім чинником став розвиток масової культури, а саме поява спектру нових субкультур (бітники, хіпі та інші).

Не можна оминути зростання ролі науки, як джерела знань про людину. Зокрема – розвиток медицини та акушерства, роль якого важко переоцінити через зростання народжуваності американців. Безпосереднім поштовхом стала поява продажу у США від 18.08.1960р гормонального контрацептивного препарату, який швидко набув популярності. Він був створений Грегорі Пінкусом та Джоном Роком, за сприяння Федерації контролю народжуваності Америки в 1950 році [4]. У 1966-му році ним користувалось 81% американських студенток.

Урядова політика спрямовувалася на заохочення жінок рано виходити заміж та народжувати якомога більше дітей, переконуючи, що саме це і є їхнім призначенням – виховання дітей. Починаючи з кінця 1940-х закінчуючи 1960-ми ми бачимо так званий "Бейбі – бум". У 1930-х у США за десятиліття народилось 24 мільйони немовлят, у 1940-х – 32 мільйони немовлят, а в 1950-му! – 3,5 мільйони немовлят.

Однією з мегатенденцій середини ХХ століття є триумф особистості. Від окремої людини може багато залежати, її можливості грандіозно зростають. Власне, на повоєнні роки припадають масові рухи за дотримання прав людини, меншин та спільнот.

У 1940-1960-ті роки в США розгорнулася активна боротьба за громадянські права різних верств населення, зокрема американських афроамериканців проти расової дискримінації. У роки другої світової війни зріс попит на робочу силу в промислових містах Півночі США, і багато чорношкірих залишило Південь країни, де вони піддавались жорстокій

дискримінації і фактично були позбавлені права голосу. На Півночі, де не було традицій расової сегрегації, вони активно включились в політичну боротьбу. Їхні голоси стали серйозною підтримкою для демократичної партії і вона не могла ігнорувати їхні вимоги.

Тоді небаченого досі в історії Америки розквіту досягнув рух чорношкірого населення. Популярності набрали такі форми боротьби проти дискримінації, як "сидячі демонстрації" та "рейси свободи". Групи чорних і білих борців за громадянські права вирушали автобусами до південних штатів. Зупиняючись у містах Півдня, учасники рейсів домагалися, щоб афроамериканців у громадських місцях обслуговували на рівні з білими. У результаті протягом двох років боротьби сегрегацію в громадських місцях було скасовано у більш як 200 містах Півдня. Кульмінацією руху на підтримку громадських прав став похід 300 тисяч чорношкірих і білих на Вашингтон, який завершився мітингом коло пам'ятника Аврааму Лінкольну, очолюваний Мартіном Лютером Кінгом [5]. У 1964 Конгрес ухвалив "Акт про громадянські права", який забороняв дискримінацію в громадських місцях загального користування, системі освіти, при найманні на роботу та в будь-якій організації, що одержує фінансову підтримку держави.

Утвердження індивідуальності людини охоплює також відкриття сексуальних особливостей. Одним із наслідків є поживавішання активності осіб з нетрадиційною сексуальною орієнтацією. Рух за сексуальні реформи був заснований у 1924 р. Магнусом Гіршфельдом, який виступав за захист сексуальних меншин [6, с. 124]. Найбільш відомими у історії стали Стоунволлські бунти – спонтанні демонстрації проти поліцейського рейду, які відбулись у червні 1969 року в гей-барі Стоунволл-інн (Нью-Йорк). Іноді саме цю подію ознаменують першим випадком, коли представники ЛГБТ спільноти вчинили опір встановленій державою системі переслідування сексуальних меншин.

Протиріччя, які по-своєму розривали західний світ протягом багатьох століть, породили сексуальну революцію. У 1960-х роках прибічниками сексуальної революції стали дві найсильніші того часу рушійні сили – молодь та жінки, які втомились від стереотипів, які накладало на них суспільство. Однозначно, що сексуальна революція захопила одну з найбільших на даний момент індустрій – індустрію моди. У 1964 році каліфорнійський дизайнер Руді Гернрайх запропонував публіці купальники без верхньої частини. У лічені тижні стиль «топлес» здобув величезну популярність. У Лондоні не без впливу американців Мері Квендт створила спідницю міні, яка стала одним з потужних нововведень сексуальної революції в Америці. Ів Сен Лоран винайшов сорочки і блузи з практично абсолютно прозорого матеріалу і тим самим "підігрів" нову моду. Актриса Мія Фарроу наново ввела моду чоловічих стрижок серед жінок.

У американському суспільстві були і противники сексуальної революції. Її критиками виступали консервативні організації. Головним критиком у США сексуальної революції була організація "Громадяни-оборонці чистоти літератури", яку заснував підприємець з із Цинцинаті Чарльз Каттінг. До середини 1960-х вона мала 300 філій. Під її тиском було створено президентом Л. Джонсоном Комітет в справах непристойностей та порнографії [7, с. 298]. У 1980-х заздебільшого внаслідок поширення венеричних захворювань сексуальна революція припинилась і суспільство повернулось до старих моральних цінностей.

Надзвичайно велику роль у атмосфері повоєнної Америки відігравали студенти, які активізувалися у 1960-х роках. Тоді школу закінчило чисельне покоління американців, що народилося після війни. Варто підкреслити, що це було перше покоління, яке виросло в державі процвітання. Воно не бачило масового безробіття і злиднів, вважало соціальну захищеність і матеріальний добробут нормою життя. Всім відомі студентські протести, які прокотились по світу у 1968 році. В більшості протестувальники боролись

за права людини, проти расизму, виступали в підтримку фемінізму і захисту навколишнього середовища.

Важливим чинником появи у передумовах початку феміністичного руху став окремо рух за мир, проти агресивної війни у В'єтнамі. З'явилася низка антивоєнних організацій, що діяли як на національному, так і на місцевому рівні. Найбільш стабільними серед них виявилися "Рада за життєздатний мир" (1962), "Матері за мир" (1967). У 1961 р. група заможних домогосподарок з Вашингтона звернулася до жінок США із закликом "кинути кухні й роботу, підняти жителів своїх кварталів на дії проти погрози ядерної війни" [8, с. 107]. На їхній заклик відгукнулося більше 100 тис. жінок з 25 штатів, утворивши одну з найактивніших жіночих антивоєнних організацій "Жінки, боріться за мир" (1961).

Протест студентської молоді проти війни у В'єтнамі носив переважно морально-етичний характер. Проте саме він став першим кроком на шляху створення масового антивоєнного руху, він став школою й джерелом радикалізації для цілого покоління студентів і більше широких кіл стурбованої громадськості.

Ідейна строкатість і організаційна роздробленість антивоєнного руху неминуче породжували численні труднощі, тому керівники низки організацій неодноразово намагалися згуртувати всі антивоєнні сили, скоординувати їхню діяльність.

Перша така спроба була розпочата в серпні 1965 р., коли у Вашингтоні був утворений Національний координаційний комітет за припинення війни у В'єтнамі, до складу якого ввійшли представники 150 місцевих антивоєнних комітетів, релігійних і пацифістських організацій. У жовтні 1965 і березні 1966 рр. комітет провів дні протесту проти війни у В'єтнамі, у яких брало участь близько 100 тис. чоловік [9, с. 262].

Цікаво розглянути просту американську жінку у контексті війни у В'єтнамі. Джерела вказують, що приблизно 7000 жінок-військових армії

США знаходилось у В'єтнамі, а з них 6000 – це були воєнні медсестри [10]. Звісно, що було багато й інших жінок – робочих, гуманітарних працівників, військових кореспондентів (близько 400, з різних країн). Насправді, треба відзначити, що і тут було декілька жінок-героїнь. До прикладу – авіамедсестра Марія Тереза Клінкер померла, коли С-5А GALAXY, транспорт евакуації в'єтнамських сиріт, розбився на зльоті, коли вона була на борту. Що цікаво – всі жінки, які приймали участь у війні, були добровольцями!

У період другої світової війни ЗМІ, а перш за все жіночі журнали, говорили про те, що працювати на заводах для американки природньо та патріотично. На обкладинках почали з'являтися фотографії жінок, які працюють. Вдруге, протягом ХХ століття через брак мужчин і кровопролитної війни жінкам надавалась можливість проявити свій талант, як робочих.

Друга світова закінчилась і жінок безцеремонно позбавили робіт. Американок, 85 % яких хотіли продовжити працювати, почали масово звільняти, аргументуючи це "природним призначенням" жінок та фізичною неспроможністю виконувати певну частину робіт [11]. Через півроку після закінчення війни, конгрес перестав фінансувати центри по догляду за дітьми, ніби то через руйнівні наслідки, які вони завдають сім'ям.

Не треба довго гадати, щоб зрозуміти, що для жінок було вготовлено – все ті ж діти, кухня та церква. У 50-х роках розрісся культ жіночності, який мав на меті втримати жінок вдома.

Багаточисленні жіночі журнали, реклама, телебачення переконували повоєнне покоління жінок у тому, що найкраще, чого може хотіти жінка, це здійснення "американської мрії" : успішний чоловік, здорові діти, домівка за містом, автомобіль, ну і, звісно що, гарний одяг. У 1963 році світ побачила революційна книга Бетті Фрідан "Загадка жіночності", яка розвінчала всі міфи "американської мрії", розказавши і показавши світові гірку правду, яка

оповила всю Америку [12]. Взявши інтерв'ю у трьохсот жінок, виявилось, що вони зовсім нещасливі, а, як влучно сказала авторка, закриті у своєму "затишном у концтаборі". Щодня сотні жінок по всій країні морально самознищувались, не маючи змоги самореалізації.

У кінці 1950-х Б. Фрідан почала зустрічатись з колишніми однокурсницями для організації 15-ї річниці закінчення коледжу. Вона вирішила поєднати приємне з корисним і набрати матеріал для своєї соціологічної статті. Автор розробила список питань, які задавала своїм подругам, що з'їхались на свято з різних штатів країни. Більшість її респондентів не були задоволені їх ролями домогосподинь і лозунг "назад до сім'ї", поширений у США в післявоєнний період, вважали реакційним і брехливим.

Після цього відкриття Бетті почала все більше збирати матеріали для дослідження. Коли її діти, яких у Фрідан було троє, підросли і пішли у школу, у неї з цим появилось більше часу на роздуми. Тоді вона зрозуміла цікавий парадокс – ні хто не чекає від чоловіка, що він кине роботу, якщо він стане батьком; зрозуміла, що багато її подруг, які вважали призначенням жінки домашню роботу і виховування дітей, зовсім не були щасливі. Вони жменями пили заспокійливі ліки, зловживали алкоголем, перебували у стані депресії, закінчували життя самогубством. Ще одне характерне вирішення проблем – народжування один за іншим дітей, аби руки завжди були зайняті, а мізки заповнені стурбованими думками. Проте рано чи пізно найменша дитина виростала і матері залишались у розгубленості. Життя пройшло повз них, а вони навіть і не помітили.

"Загадка жіночності" - дослідження міфу про ідеальну жіночу роль, яким просякнутий американський образ жінки: від підходу до навчання у школі до соціальних "ліфтів", де кар'єра повинна закінчитись найбільшою винагородою – вдалим одруженням. Книга, повна десятків болючих

досвідів сучасниць, миттєво стала бестселером і каталізатором масової рефлексії жінок про своє місце у суспільстві перед маршами протесту середини 60-х.

Підводячи підсумки, можна констатувати низку складових до появи феміністичного руху. Перш за все це сексуальна революція, якій передувало послаблення релігійного впливу на повоєнне суспільство, поширення ЗМІ та прорив у розвитку науки, демографічний вибух та народження нового покоління "безтурботних" людей, масовий рух за дотримання прав людини та антивоєнні кампанії, в яких основні ролі належали студентству та молодим жінкам. Ну і однією з найважливіших передумов стала криза ідентичності та самоідентифікації жінки в американському суспільстві. Суть цієї проблеми чітко сфокусувала Бетті Фрідан у своїй праці "Загадка жіночності", яка дала поштовх до появи другої хвилі фемінізму.

Література

1. Світова історія XX століття за ред. І. Підкови та Р.Шуста. – Львів: Літопис, 2008. – С. 726.
2. Сексуальна революція: причини та наслідки. ZN.UA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/SOCIETY/seksualna_revoljutsiya_prichini_ta_naslidki.html
3. История американской культуры : учебник для вузов / А. И. Уткин, Т. Ф. Кузнецова. – Москва : Человек, 2010. – С. 432.
4. Poston, Dudley Population and Society: An Introduction to Demography / Poston, Dudley : Cambridge University Press. 2010 P. 98.
5. Марш за гражданские права в г. Вашингтоне: д-р. Мартин Лютер Кинг-младший, президент Южной конференции христианского руководства, и Мэтью Ахманн, директор Национальной католической конференции за межрасовую справедливость, в толпе. Мировая цифровая библиотека

- [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<https://www.wdl.org/ru/item/2738/>
6. Fahnders W. Anarchism and homosexuality in Wilhelmine Germany: Senna Hoy, Erich Muhsam, John Henry Mackay // Journal of Homosexuality. – 1995. – Vol. 29. – No 2-3. – P.11-153.
 7. Світова історія XX століття за ред. І. Підкови та Р.Шуста. – Львів : Літопис, 2008. – С.726.
 8. Современные Соединенные Штаты Америки Энцикл. справочник. – Москва: Политиздат, 1988. — С. 542.
 9. "История США". В 4-х томах. Т. 4.(1945 – 1980).- Москва : Наука, 1987. – С. 744.
 10. Мисс Америка 1968 феминистки. Books google [Електронний ресурс]. – Режим доступу:https://books.google.com.ua/books?id=f6ZUDwAAQBAJ&pg=PT236&lpg=PT236&dq=мисс+америка+1967+и+феминистки&source=bl&ots=TfmdrP4uDr&sig=zPhARYPbn2Cxp4n4y90YzAfsdIo&hl=uk&sa=X&ved=0ahUKEwIj03fxM3aAhVCkSwKHUY_yDZsQ6AEIeDAO#v=onepage&q=мисс%20америка%201967%20и%20феминистки&f=false
 11. Феминизм в США: вторая волна. Викичтение [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://public.wikireading.ru/32765>
 12. Фридан Б. Загадка женственности. Москва.: Прогресс-Литера, 1994. 239 с.